

BISZTRAY ÁDÁM

Elmaradt találkozásaim

Elmaradt találkozásaim nem pótolhatók, hacsak nem kezdek el társalogni a föld alatti házban aluvókkal. Írhatok nevet — nem is egyet — a széljátékú porba, tél pusztultán pedig a sárga hóba. Mikor jutunk túl azon a küszöbön, ahonnett közömbös, kinek néztünk sugaras szemébe, kinek szoríthattuk hosszan a kezét? A személyesség varázsa akkor is oszlopos erő mibennünk, ha csupán egy pillanatot, márpedig ifjúságunkban ugyancsak rászorulunk a támasztékra, keressük, szóló indája a karót.

Kár immár elővennem, kihez szerettem volna tartozni, kitől tanulni. Íme, nyelvünk és zenénk fejedelmét, Kodályt, hosszú ravatalán sem köszönhettem. A rossz napokban, sötét és virradat előtti órán hátramaradásom okát bizony abban láttam, nem voltak mestereim, se tanítóm, ki testi-lelki közelségből akár jó szóval s nemes példával, akár felemelt s tiltó kézzel, vagy indulatos szemöldök-összerántással, utat jelölt volna nekem, csak énnem.

Vagy egy másik temetőm — sűrűn fejfákkal, kőkeresztekkel fogva le — ahol a tisztelnivaló nevekhez írt idő az enyém is. Így aztán Kodály apánktól örööm a kecskeméti fotóját, a Psalmus Hungaricust, a Berzsenyi Oda kórusát, vagy Palló Imre hangján Háryt, de éppen semmit, amit ő érintett. Boldogságos, csilámló ködbe vész régi időm. A szépség mindig valami köntöst választott magának, hogy újra cserélje és közömbös, vagy semmi dolgaimnak értelmet adjon. A hétköznapi pedig, ami körülvett, tennivalóimat úgy mérte ki, hogy azt becsüljem csak, amiért én dolgoztam meg. A választás magam szuggerálta hitével, káprázatával mindig csak egy villanásnyi időre hihettem el, patrónusom van. Kemény lecke volt megtanulnom, egyedül vagyok.

A líra — mint életforma, filozófia és a kifejezés eszköze együtt — azért vonzott engem gimnazista korom óta, mert nem tudtam rajzolni. Csendéleteim a temperával pacnik lettek, sose virágok, kökényé, almaféé, a rózsáé. Penz, a rajztanárom hiába tűzte az üres tintatartójába a legszebb kivirágzott ágat, mintha ecsetem eleve süketnek s vaknak teremődött volna. Azt bizony észrevettem, hisz érzékeny a kamaszember, visszanyeli somolygását. Nem adott jegyet. Átkoztam magam, éjjel alig aludtam egy-egy rajzóra után. Hogy lehet? Képekben látom a világot, a láthatót, még a kimondott vagy születni készülő szavakat is, de amint a papírhoz hozzáérek szénnel, ecsettel, minden meghal azon nyomban. Ha nem jár velem a Toldyba Bánffy öccse, a kedves csodagyerek — tévesztésig hasonló máig a két orgánum, hevesi hanglejtés —, nincs irodalmi kör a III/B-ben és nem érzek sosem előrelökődő kényszert, én is képes vagyok verset írni, nemcsak ő. Riválist, atlétanyelven húzóerőt kellett keresnem, hogy elérjem az előttem futót. Ráadásul szebb volt, amit zengő hangján olvasott fel, mint maga az olvasható szöveg. S hogy le hagyjam abban a csikófiatalságban Svábyt, aki festőművész, Bandit s Ádámot, aki orvosdoktor, Mécs Karcsit, aki pedig színész lett, sose fordult meg fejemben ez a kísértés, mert eredendő hitem szerint a baráti demokrácia lényege, együtt szárnyaljunk, mi, egyenlők. Még féltékeny is voltam a kerek igazság kedvéért, ők négyen oly bensőségesen beszélgettek Kiss

Pista tanár úrral a gótíves ablakmélyedésben, mintha fiai lettek volna. Magam dadogtam, körülményeskedtem ha kérdezett, s hamar kifulladt a mondókám. Aztán az akkori társadalmi kategóriák jegyében se hal se hús figuraként jegyeztek. Apám gépészmérnök, mégis a villanyszerelő kisiparból élünk — és ha lehet, távol tartja magát mindenféle szülői értekezlettől. A margó pszichózisában nemegyszer mondtam magamban Zrínyit, hogy egy népnél sem vagyunk alább valók. Mintha nép lehetnék, s nem árva szál gimnazista, aki szeretetlenségében félrehúzódik. Amikor harminchét évesen hazavitem első verskötetem tisztelet-példányait, kinek is küldhettem volna még aznap könyvet, mint Illyésnek. Vinni restelltem. Válasz pedig nem jött, hiába vártam. Máig nem tudhatom, ítélete volt-e az ok, vagy egyszerűen a postán kallódtam el. Nem is nyomoztam kideríteni ügyemben mi az igazság, bár mindkét feltételezés rajtam ült, s kedvetlenített évekig. Nem tudtam soha közeledni, erre a képességre újra kellett volna születnem. Írhattak erről a könyvről bármit, és nyithatott utat újakhoz, korunk Kölcseyje, a mai nemzet költője hallgatott. Talán tudott rólam, vagy csupán udvariasan mondta; TE VAGY?! Galambószén, nyolcvanévesen és kicsit Flóra nénire támaszkodva óvatoskodott lefelé a FÉSZEK vörös szőnyeges lépcsőin. Dobbenten viszonyoztam ezt a kéznýtást, mely nemcsak üdvözlési forma volt nála. És azon az áprilisi napon énekeltük friss sírja felett a Himnuszt, amikor megtudtam, apám menthetetlen beteg.

Ernő bátyám, anyám öccse mindig hívott haza. NEKÜNK, BOKOR-IVADÉKOKNAK KÓRISPATAK AZ ELSŐ FÉSZEK, S TE MÉG NEM ISMERED. NEM KED SEPSISZENTGYÖRGYBŐL ÁLL HÁROMSZÉK, PEDIG PÁRIZS SEM FRANCIAORSZÁG.

Először '79-ben vált füstté az útiterv, nem voltak dollárjaim benzint venni Várad kapujában. Akkor még hitte az én Ernő bátyám, hogy beváltom az ígéretet. Másodszer, harmadszor ki tudja már, mi jött közbe, határidős munka-e, hirtelen betegség, pénzhiány, ezek egyszerre mind, vagy csupán a sors játszott velem, aki, lám, könnyen eltéríthető. Csak egy dologban nincsen felmentésem, a legszigorúbb szállásrendelet szerint is biztos lett volna befogadásom s fedelem, hiszen elsőfokú rokon. Tavaly nyáron anyám halála hozott össze minket újból. Táviratunkra hamarabb termett köztünk mint a válasz, mikor érkezik a Balt Orienttel. Ernő bátyám Farkasréten vette szavamat, nyáron megyek hozzá Kovásznára, aztán Kórispatakra is elvisz az új Dácián. Kap ő benzint bármikor szilvóriumért. Emlékszem, ahogy kilépett közülünk átizzadt, fekete gyapjúruhájában, s a magvetők mozdulatával hazai földet szórt a nyitott sírba. Nem a papé, hanem a nagybátyámé lett az igazi ámen. Bokor, alias Sonka Ernő azonban — mielőtt az ígért nyár jöhetett volna — nagycsütörtökön meghalt. S gyász híre, a ravatalhoz hívó, a posták ördögétől kegyetlen a temetés napján érkezett.

Mondhatom immár magamban suttogva, hangosan is; BOCSÁSS MEG, HOGY ÖRÖKRE ELMARÁDTAM, S FOLYAMODJ ÉRTÜNK ISTENÜNKNÉL KÁLVIN SZAVAIVAL ÉS FEHÉR POSZTÓHARISNYÁSÁN, AMIKORON ELÉBE ÁLLSZ, MINT A RÉGI HATÁRVIGYÁZÓK.

És amíg csak élek, nincsen végük az elmaradt találkozásaimnak. A sors ebben munkál, de vétkekkel egy az én mulasztásom. Tavaly óta Gál Ilonka néném is üzenhet s várhat feljebb mint a legmagasabb hegy. Kézdi szülőltét — szakasztott nagyanyám arcával —, ki a Magyar Nemzetben szerette olvasni öccsét, ismeretlenek kísérték utolsó útján a máriaremetei Pedagógus Otthon halottjaként. Mint ha nem lett volna lakóhelyem ebben a városban, nem talált meg a posta. Ilonka

néném azóta egy plü mö, hogy a tél hidegében minket melegítsen, és kékkel-arannyal, asszonyportréval ékes nyolcszögletű teáscsésze az üveges fekete szekrényben. Hogy emlékeztessen. Mire is? Vigyázzunk egymásra méltón és féljük mindig a hívást, lehet az utolsó.

Idén, a nyárban immár Gézát gyászolom, Thinszet, a forradalom emigránsát, a költőt és önnön verse szerinti svéd-magyart. Istenem, hány kötete bujdosik rendetlen polcaimon? Valahol ott van ez a metafora is, a tank ágyúcsöve piszkos mutatóujj... Ha sütné most a Nap, erős szemüvegével tüzet gyújthatnék, hogy körbeüljük egy kertben, akik ismertük. Én egy találkozóról késtem el valami váratlan, és akkoriban kötelező — értekezlet miatt. Vagyis nem mertem felállni a nagyfőnök hosszú-hosszú mondatai közben, hogy kievickéljek a teli széksorok közt, amikor muskátlipiros asztal magasából minden arcot és mozdulatot látni, de Ferit is ott a sarokban. Kicsi intésre a résnyi csendben megnyomja majd a megnetofon gombját — föl, föl, ti rabjai a földnek! — Gézát már nem találtam a Komjádi-bisztróban, ő pedig levelemre nem válaszolt, ha egyáltalán megkapta, amikor Stockholmba készültem. Nem beszélhetjük meg többé idők változását, lassúdad reményeit a székszárdi vörös mellett. S bizony könyveinket sem küldözzük többé egymásnak, vastag filctollal írván a múlandó nevet, mely átút a címlapon, de mint a tükörrírás gyermeki titkossága, a fonákján is olvasható.

TATÁR SÁNDOR

Requiescat in pace ?!

Az utolsó könnyek rászáradnak az arcunkra.

Rendszerint

*nem érnek le az állunkig, hogy
lecsöppenne szétszívárogjanak a szöveten.
Legutóbb akkor bámultuk ilyen konokul
(dacosan?) a cipőnk orrát,
amikor egy ki nem állt tantárgy
sehogy-nem-szenvedhetett tanárnője
mind ingerültebben igyekezett meggyőzni arról;
jót akar.*

*Jó volt akkor meg-nem-értettnek lenni.
A máglyára lépőket is ilyen dacosnak képzeltük
valahogy.*

*De most? Most ugyan mit ér hogyha
igazunk van? Miféle sérelemtárba illeszkedhet ez bele?*

*Ha újra elered, letörüljük.
Ez a cipőorr azonban végig velünk marad.
Többet jelent, s fájóbban, mint egy
hamleti monológ*